

Hallituksen esitys Eduskunnalle turvavarastolaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi turvavarastolaki, jonka nojalla valtiovallan ja yritysten välisin sopimuksin voitaisiin perustaa ja ylläpitää väestön toimeentulon ja tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden turvavarastoja. Turvavarastot olisivat varastoitavien yritysten omaisuutta, mutta niiden käyttöoikeus olisi rajoitettu. Valtioneuvosto vahvistaisi turvavarastointijärjestelmän piiriin kuuluvat hyödykkeet. Kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävänä olisi laatia määräaikaaiset varastointisopimukset turvavarastoja perustavien yritysten

kanssa. Valtio osallistuisi varastoinnista aiheutuviin kustannuksiin maksamalla korkotukea yritysten luottolaitoksilta turvavarastointia varten hankkimille lainoille luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/77) nojalla ja suorittaisi yrityksille eräissä tapauksissa avustusta poikkeuksellisen suurten varastointikustannusten kattamiseksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 1983 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan vuoden 1983 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Alueelliset kriisit ja raaka-ainemarkkinoiden häiriöt ovat korostaneet tarvetta turvata maamme teollisuuden raaka-aineiden saanti. Huomatava osa teollisuutemme raaka-aineista on ulkomaisia ja niiden nykyiset varastot ovat varsin pienet. Myös tuonnin varassa olevien puolijalosteiden ja tuotantotarvikkeiden huoltotilanne on puutteellinen.

Varmuusvarastointi, jolla tarkoitetaan poikkeusolojen varalta maan väestön toimeentulon, talouselämän toiminnan ja puolustusvalmiuden turvaamiseksi luotuja ja ylläpidettäviä varastoja, on tähän saakka tapahtunut maassamme yksinomaan valtion toimesta. Turvavarastointin tarkoituksena olisi pyrkiä varmistamaan yritysten toiminnan jatkuminen ja työllisyys sil-

loin, kun yhden tai useamman raaka-aineen saanti vaikeutuu taloudellisissa kriiseissä tai huoltohäiriöissä.

Tehtyjen selvitysten mukaan monet teollisuuden tämänhetkiset tuontiraaka-aineiden ja -tarvikkeiden varastot riittävät vain 1—2 kuukauden käyttöön. Turvavarastoinnin avulla voitaisiin näiden kriittisten raaka-aineiden ja tarvikkeiden huoltovarmuutta huomattavasti kohottaa. Turvavarastointi liittyy osana muihin varmuusvarastointijärjestelmämme kehittämishankkeisiin.

1.2. Keinot

Lakiehdotuksen mukaan tuontiraaka-aineiden, -tarvikkeiden ja -tuotteiden turvavarastointi järjestettäisiin siten, että kauppa- ja teollisuusministeriö solmisi yritysten kanssa turvavarastointisopimuksia sellaisten tavaroiden va-

rastoimisesta, jotka valtioneuvosto on vahvistanut turvavarastoinnin piiriin kuuluviksi. Turvavarastointia varten myönnetty luotot on hyväksytty korkotukiluotoiksi luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain muutoksen (518/82) nojalla.

Korkotukea myönnetään valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Valtio vastaisi turvavaraston perustamiseen myönnetyn lainan takaisinmaksamisesta laillisen takaajan tavoin. Turvavarastolakiehdotuksen mukaan turvavarastoille voitaisiin myöntää avustusta poikkeuksellisen suurten varastointikustannusten kattamiseksi.

Ehdotetun lain mukaan valtioneuvosto vahvistaisi turvavarastoitavat raaka-aineet, tarvikkeet ja tuotteet. Tällöin voitaisiin joustavasti laajentaa turvavarastoinnin piiriä saatujen kokemusten, teollisuuden tarpeiden ja varastotilanteen kehityksen mukaan. Mikäli järjestelmän laajentaminen edellyttäisi uusien rahoitus- ja tukimuotojen käyttöönottoa esimerkiksi turvavarastoille myönnettävien verohelpotusten muodossa, ei ehdotettu laki olisi esteenä niiden toteuttamiselle.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Varmuusvarastoinnin muodot ja perusteet

Varmuusvarastoilla tarkoitetaan poikkeusolojen varalta väestön toimeentulon turvaamiseksi, talouselämän ylläpitämiseksi ja maan puolustusvalmiuden turvaamiseksi luotuja ja ylläpidettäviä varastoja. Eri varmuusvarastointimuodot poikkeavat toisistaan varastojen omistuksen, rahoituksen, varastointikulujen kohdentamisen ja niiden kriisityyppien suhteen, joiden varalta varastot on ensi sijassa hankittu. Tämän luokittelun perusteella voidaan erottaa neljä varastointimuotoa: valtion varmuusvarastot, velvoitevarastot, valmiusvarastot ja turvavarastot.

Valtion varmuusvarastot ovat tarkoitettut turvaamaan väestön toimeentulolle ja maan talouselämälle välttämättömien raaka-aineiden ja tuotteiden saantia sulkutilanteiden varalta. Valtion varmuusvarastoja ylläpidetään valtion varmuusvarastoista annetun lain (531/58) sekä toisaalta valtion viljavarastosta annetun lain (1036/80) nojalla.

Valtion varmuusvarastolakiin perustuvat varmuusvarastot rahoitetaan valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevan, kauppa- ja teolli-

suusministeriön hallinnoiman varmuusvarastorahaston varoilla. Rahaston pääoman muodostavat tulo- ja menoarviossa rahastoon siirretyt varat. Varastoissa on polttonesteitä, puuvillaa, villaa, ferroseoksia, värillisiä metalleja, valssaus tuotteita sekä eräitä muita raaka-aineita ja puolivalmisteita. Tämän varmuusvarastoinnin painopiste on ollut nestemäisten polttoaineiden varastojen kartuttamisessa. Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastoinnista aiheutuvat kulut katetaan öljytuotteilta kannettavalla varmuusvarastointimaksulla (853/81).

Viljan ja kylvösiementen varmuusvarastokustannukset korvataan valtion viljavarastolle vuosittain tulo- ja menoarvioon otettavasta määrärahasta. Hankintojen rahoitus tapahtuu valtion tulo- ja menoarviosta viljavarastorahastoon siirrettävillä varoilla ja osittain viljavaraston liiketoiminnan tuotoilla.

Velvoitevarastoilla tarkoitetaan lain nojalla maahantuojalle, valmistajalle tai käyttäjälle asetettua velvoitetta pitää liiketoiminnassaan tarvitsemiensa varastojen lisäksi määrätyn suuruisia raaka-aineiden tai tuotteiden varastoja. Varastoinnin kustannukset siirtyvät lopputuotteen hintaan kuluttajan maksettavaksi. Velvoitevarastoinnin tarkoitus on sama kuin valtion varmuusvarastoinnin eli väestön toimeentulon ja maan talouselämän turvaaminen sulkutilanteiden varalta.

Velvoitevarastoinnista annettua lakia nestemäisten polttoaineiden varastointivelvollisuudesta (549/41) ei ole sovellettu käytäntöön vuoden 1969 jälkeen.

Valmiusvarastoilla tarkoitetaan eräiden valtion virastojen ja laitosten poikkeusolojen toiminnan kannalta tärkeiden raaka-aineiden ja tuotteiden varastoja, joiden hankinnasta ja hoidosta vastaavat asianomaiset viranomaiset ja laitokset niille myönnettyjen budjettivarojen puitteissa. Valmiusvarastointia ei ole järjestetty yhtenäisin perustein.

Turvavarastoilla tarkoitetaan yritysten liiketoiminnassaan tarvitsemiin varastojen lisäksi pitämiä tuontiraaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastoja, joiden perustamis- ja ylläpitokustannuksiin valtio osallistuu tukemalla yrityksiä varastoinnin rahoitusjärjestelyissä. Turvavarastot ovat yritysten omaisuutta ja tarkoitettut tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi ja väestön toimeentulon turvaamiseksi ulkomaankaupan häiriöiden varalta.

Varsinaista turvavarastointia ei maassamme

ole vielä toteutettu. Vuonna 1981 käynnistettiin koeluonteinen maatalouden tuotantotarvikkeiden varmuusvarastointi, jota varastointimuodoltaan voidaan pitää turvavarastointina. Valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan puitteissa maksetaan torjunta-aineita varastoivalle yritykselle korvausta varastoinnista aiheutuvista kuluista. Varsinaisen turvavarastointijärjestelmän käynnistämiseksi jo ennen turvavarastolakiesityksen antamista on luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annettua lakia muutettu siten, että korkotukilainoja voidaan myöntää turvavarastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen. Lainmuutos (518/82) tuli voimaan 15 päivänä heinäkuuta 1982. Valtion vuoden 1982 toisen lisämenoarvion mukaan voidaan luottolaitosten varoista myönnettäviä varoja hyväksyä korkotukilainoiksi vuonna 1982 enintään 100 miljoonaa markkaa asti ja korkotuen maksamiseen voidaan käyttää enintään 4 miljoonaa markkaa. Kauppa- ja teollisuusministeriö valmistelee ensimmäisiä turvavarastointisopimuksia.

2.2. Varmuusvarastoinnin kehittäminen

Varmuusvarastoinnin kehittämisessä on keskeisellä sijalla toimivien turva- ja velvoitevarastointijärjestelmien aikaansaaminen. Varmuusvarastoinnin kehittämisen velvoitevarastoinnin tyyppisin ratkaisu tulisi kohdistua sellaisiin tuontiraaka-aineisiin, jotka ovat tarpeen maan väestön toimeentulon ylläpitämiseksi, kuten tuontienergiaan. Turvavarastoinnin painopisteen tulisi puolestaan olla teollisuuden tuotantotoiminnan ylläpitämisessä erilaisissa ulkomaankaupan häiriötilanteissa. Turvavarastoinnin avulla varauduttaisiin siten myös lievemmän asteisiin kriiseihin.

Velvoitevarastoinnin osalta on eduskunnalle tarkoitus vielä vuoden 1982 syysistuntokauden aikana antaa lakiehdotus tuontipolttoaineiden varastointivelvollisuudesta. Varastointivelvollisuus koskisi kivihiilen käyttöä lämpö- tai sähköenergian tuottamiseen, raakaöljyä ja keskeisiä öljytuotteita. Varastointivelvollisten olisi ylläpidettävä näiden tuotteiden varastoja omalla kustannuksellaan ja varastoinnin aiheuttamat mahdolliset lisäkustannukset otettaisiin huomioon lopputuotteiden hintoja vahvistettaessa.

Turvavarastolakiehdotuksen tarkoituksena on luoda puitteet turvavarastoinnin laajamittaiselle

käynnistämislle. Turvavarastoinnin tarkoituksena olisi pyrkiä varmistamaan yritysten toiminnan jatkuminen ja työllisyys silloin, kun yhden tai useamman raaka-aineen saanti vaikeutuu taloudellisissa kriiseissä tai huoltohäiriössä. Turvavarastot täydentäisivät ensisijassa totaalkriisien varalta muodostettuja valtion varmuusvarastoja ja väestön perushuoltotason turvaamiseen tähtääviä velvoitevarastoja. Turvavarastointi tulisi käynnistettäväksi asteittain siten, että eri tuotteet tulisivat turvavarastoinnin piiriin tärkeysjärjestyksessä.

3. Asian valmistelu

3.1. Turvavarastotyöryhmä

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 27 päivänä lokakuuta 1980 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella esitys edellytyksistä, joilla voidaan käynnistää teollisuuden raaka- ja tarveaineiden turva- ja varmuusvarastointi esimerkiksi valtiovalan ja yritysten kesken solmittavilla sopimuksilla tai muilla mahdollisilla toimenpiteillä. Työryhmä antoi mietintönsä 7 päivänä huhtikuuta 1982.

Työryhmä esitti mietinnössään turvavarastolain säätämistä siten, että turvavarastoiva yritys sitoutuisi varastoimaan liiketoiminnassa tarvitsemiensa varastojen lisäksi erikseen sovittavat määrät tiettyjä, yrityksen tuotantotoiminnan jatkumisen ja väestön toimeentulon kannalta kriittisiä tuontiraaka-aineita, -tarvikkeita ja -tuotteita. Järjestelmän perustana olisivat turvavarastolaki sekä valtion ja yritysten välillä tehtävät sopimukset.

Työryhmä esitti, että turvavarastoinnin avulla pyritäisiin aikaansaamaan vuoteen 1988 mennessä neljän kuukauden normaalitarpeen mukainen huoltovarmuus teollisuuden kriittisille tuontiraaka-aineille ja -tarvikkeille ja että varastointi käynnistettäisiin turvavarastoitavien tuotteiden tärkeysjärjestyksessä.

Turvavarastoinnin aikaansaamiseksi turvavarastotyöryhmä esitti seuraavia tukitoimia:

- rahoitusmahdollisuuksien järjestäminen
- valtiontakaus turvavarastointia varten myönnettyyn lainaan
- noin 4 prosenttiyksikön suuruinen korkotuki

- varastointiavustus poikkeuksellisen suurten varastoimiskustannusten korvaamiseksi
- verohuojennukset
- poikkeustapauksissa myönnettävä turvaraston käyttöoikeus.

3.2. Lausunnonantajat

Esityksen valmistelu kauppa- ja teollisuusministeriössä perustuu turvavarastotyöryhmän ehdotukseen. Turvavarastotyöryhmän mietinnöstä on saatu lausunnot ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Suomen Pankilta, Puolustustaloudelliselta suunnittelukunnalta, Rahalaitosten Neuvottelukunnalta ja Teollisuuden Keskusliitolta. Kaikki lausunnonantajat ovat pitäneet turvavarastolain säätämistä tarpeellisenä ja hyväksyneet ehdotetun järjestelmän perusteet.

Valtiovarainministeriö katsoo, että turvarastoinnissa tulisi lähteä liikkeelle laista, jossa ei ole verotukseen vaikuttavia säännöksiä. Sen sijaan Teollisuuden Keskusliiton mielestä eivät turvavarastotyöryhmän esittämät tukitoimenpiteet yrityksille ole riittävät turvarastoinnin käynnistämiseksi ja ylläpitämiseksi. TKL:n mukaan lakiehdotukseen tulisi sisällyttää työryhmän esittämää laajemmat verohelpotukset.

Esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa on siitä poistettu verotusta koskevat säännökset. Lain hyväksyminen ehdotetussa muodossa mahdollistaisi turvarastoinnin järjestelmällisen käynnistämisen, mutta ei toisaalta olisi esteenä turvarastoinnin verotusta koskeville erillisille ratkaisuille.

4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtion vuoden 1983 tulo- ja menoarvioesityksessä ehdotetaan turvarastointia varten myönnettäviä lainoja hyväksyttäväksi korkotukilainoiksi vuonna 1983 enintään 200 miljoonaa markkaan asti ja korkotukea myönnettäväksi vuosina 1982 ja 1983 hyväksyttävillä korkotukilainoilla 8 miljoonaa markkaa. Yrityksille turvarastoinnista aiheutuvien, varastoitavan tavarantoiminnan johtuvien poikkeuksellisen suurten varastointikustannusten kattamiseksi esitetään vuonna 1983 myönnettäväksi varastointiavustusta 1 miljoonaa markkaa.

Turvavarastotyöryhmän tekemien laskelmien mukaan neljän kuukauden normaalitarpeen mukaisen huoltovarmuuden saavuttaminen teollisuuden kriittisten tuontiraaka-aineiden ja -tarvikkeiden osalta edellyttäisi, että näiden hyödykkeiden hankkimiseen turvarastoihin käytettäisiin vuoteen 1988 mennessä nykyisen hintatason mukaan noin 2 000 miljoonaa markkaa.

4.2. Organisatoriset vaikutukset

Turvavarastointijärjestelmän hallinnointi tulisi kauppa- ja teollisuusministeriön kauppasaston tehtäväksi. Järjestelmän täytäntöönpano ei edellyttäisi organisatorisia erityisjärjestelyjä eikä välitöntä henkilöstön lisätarvetta. Turvarastoinnin laajetessa järjestelmä edellyttäisi noin 1—2 lisähenkilön palkkaamista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

1 §. Ehdotetun lain mukaan turvarastoja voitaisiin perustaa väestön toimeentulon ja tuotantotoiminnan ylläpitämisen kannalta välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastoinnille ulkomaankaupan häiriöiden varalta. Kun muiden varmuusvarastointimuotojen tavoitteena on ensi sijassa varustautuminen totaalkriisien varalle, painottuvat turvarastoinnin tavoitteet teollisuuden tuotantotoiminnan turvaamiseen myös lievemmänlaatuisissa raaka-aineiden saantihäiriöissä. Turvava-

rastoinnilla varmistettaisiin työllisyyden ja yritysten ylläpitämistä huoltokriisin tyyppisissä tilanteissa ja huoltohäiriöissä.

Turvavarastointi kohdistuisi pääasiassa tuontiraaka-aineisiin, -tarvikkeisiin ja -tuotteisiin. Kotimainen tavara saattaisi myös tulla turvarastoitavaksi, mikäli esimerkiksi saman tavarantoiminnan tai viennin vaihtelut vaikuttavat huomattavasti tavarantoiminnan huoltovarmuuteen.

2 §. Pykälään sisältyy kaksi turvaraston keskeistä tunnusmerkkiä. Turvarastoa ylläpitää varastoiva yritys (*turvavarastoija*) ja varasto on turvarastojen omaisuutta. Turva-

varastoa ylläpidetään liiketoiminnassa tarvittavan varaston lisäksi. Koska turvavarastoja ei voisi käyttää turvavarastoon normaaliolojen tuotantoon, ei tällaisen varaston perustamisella ja ylläpitämisellä olisi vaikutusta yrityksen operatiivisten normaalivarastojen suuruuteen.

3 §. Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto vahvistaisi turvavarastoitavat raaka-aineet, tarvikkeet ja tuotteet nimikkeittäin. Periaatteessa turvavarastoinnin tavoitteena olisi kaikkien väestön toimeentulon ja tuotantotoiminnan ylläpitämisen kannalta tarpeellisten nimikkeitten sisällyttäminen järjestelmän piiriin.

Turvavarastointi tulisi kuitenkin käynnistää asteittain ja ensi vaiheessa tulisi etusijalle asettaa sellaiset kriisiherkät tavarat, joiden:

- saatavuus voi pitkän kuljetusmatkan vuoksi helposti vaarantua

- saatavuus on toimittajamaiden maantieteellisen keskittymisen tai poliittisen taikka taloudellisen kehityksen vuoksi epävarmaa

- korvaaminen muilla tuotteilla on vaikeaa
- saatavuus on perusteellisuutemme tuotantotoiminnan kannalta välttämätöntä

- varastotilanne on suhteessa muihin tavaroihin heikko

- tulisi väestön elintarvike- tai terveydenhuollon kannalta kuulua valtion varmuusvarastoinnin piiriin, mutta jotka suppean käyttö-tarkoituksensa tai pilaantuvuutensa vuoksi on sijoitettava yritysten omiin varastoihin

- joiden saatavuus on viennin turvaamisen kannalta tärkeää

- joiden varastointiin yrityksillä on valmiina tarkoituksenmukaiset varastotilat.

Ensi vaiheessa turvavarastoinnin nimikkeistö tulisi vahvistaa Puolustustaloudellisessa suunnittelukunnassa laaditun nimikkeistöehdotuksen pohjalta.

Lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävänä olisi turvavarastointisopimusten tekeminen turvavarastojien kanssa. Sopimusten tulisi sisältää määräykset:

- varastoitavan tavarän määrästä ja laadusta

- varastointipaikasta ja -tavasta

- varastojen rahoituksesta

- varastoitavan tavarän laadusta mahdollisesti aiheutuvista erityisistä ehdoista

- varastoitavan tavarän kierrätyksestä

- mahdollisesta varastointiavustuksesta

- sopimuksen voimassaoloajasta.

4 §. Turvavarastoinnin tavoitteiden kannalta olisi tarpeen, että varastointisopimukset olisivat riittävän pitkäaikaisia. Toisaalta teollisuuden tuotantomenetelmät ja raaka-ainetarpeet saattavat muuttua lyhyessäkin ajassa. Ehdotuksen mukaan turvavarastointisopimus olisi tehtävä vähintään kolmen ja enintään kymmenen vuoden ajaksi. Voimassaolevaa sopimusta voitaisiin jatkaa vähintään kahden vuoden ajaksi kerrallaan.

5 §. Luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annettua lakia muutettiin (518/82) vuoden 1982 toisen lisämenoarvioesityksen käsittelyn yhteydessä siten, että lakiin sisällytettiin kauppa- ja teollisuusministeriölle valtuus myöntää korkotukea turvavarastointiin otettaville lainoille. Näin ollen ei korkotukea koskevien säännösten sisällyttäminen turvavarastolakiin ole tarpeen. Pykälään on sisällytetty vain viittaus luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain säännöksiin.

Turvavarastolainoille myönnettävä korkotuki on mitoitettu valtion vuoden 1983 tulo- ja menoarvioehdotuksessa 4 prosentin suuruiseksi. Korkotuki maksetaan turvavarastointilainan myöntäneelle luottolaitokselle. Näin ollen korkotuki ei ole turvavarastoijalle veronalaista tuloa.

6 §. Pykälän mukaan turvavaraston perustamista varten otettavan lainan vakuutena olisi irtaimistokiinnitys turvavarastoon ja valtio vastaisi lainan pääoman, koron ja lainaehtojen mukaisten muiden maksusuoritusten takaisinmaksimisesta laillisen takauksen periaatteiden mukaisesti.

7 §. Turvavarastoitavien tavaroiden varastointikustannukset vaihtelevat varsin huomattavasti tavaroiden laadun mukaan. Korkeiden varastointikustannusten keventämiseksi voitaisiin turvavarastoijalle myöntää valtion tulo- ja menoarvion puitteissa varastointiavustusta varastoitavan hyödykkeen laadusta johtuvien poikkeuksellisen suurten kustannusten kattamiseen. Avustusta voitaisiin myöntää sekä varaston perustamis- että ylläpitovaiheen kustannuksiin. Avustuksen suorittaisi vuosittain kauppa- ja teollisuusministeriö turvavarastointisopimuksessa määrättävällä tavalla. Valtion vuoden 1983 tulo- ja menoarvioesityksessä ehdotetaan varastointiavustuksiin käytettäväksi ensi vuonna 1 miljoona markkaa.

8 §. Turvavarastoja voisi tietyin edellytyksin kauppa- ja teollisuusministeriön luvalla

käyttää turvavarastoituja tavaroita poikkeuksellisissa olosuhteissa. Turvavaraston käyttö voisi tulla kysymykseen sekä yleisten että yrittäjäkohtaisten edellytysten vallitessa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi myöntää turvavarastojalle luvan turvavaraston käyttöön mikäli raaka-aineen, tarvikkeen tai tuotteen riittävä saanti on estynyt ja turvavarastojan tuotanto keskeytyisi tai olennaisesti vähentyisi ilman turvavarastossa olevien tavaroiden käyttöönottoa. Turvavarastojan olisi täydennettävä varasto sopimuksen mukaiseen määrään ministeriön määräämässä ajassa.

Pykälän 2 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö voisi myöntää turvavarastojalle käyttöluvan varastoon myös yrityskoh- taisten erityisten syiden nojalla. Luvan edellyt- ksenä olisi poikkeuksellinen hinnannousu, toimituksen viivästys tai muu näihin rinnastet- tava erityinen syy. Käyttöluva voitaisiin myön- tää enintään neljän kuukauden ajaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi turvavaraston käyt- tölukan myöntäessään määrätä myös varaston käyttämisen muista ehdoista. Ministeriön tulisi ainakin joissakin tapauksissa määrätä turva- varaston käytöstä aiheutuvaa vajeusta vastaa- van vakuuden asettamisesta.

9 §. Ehdotetun lain tai turvavarastointiso- pimuksen vastainen turvavaraston käyttö aiheut- taisi varastointiavustuksen takaisinmaksuvelvol- lisuuden. Palautettavalle avustukselle olisi mak- settava 16 prosentin vuotuinen korko avus- tuksen nostamispäivästä lukien.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi vapaut- taa turvavarastojan osittain tai kokonaan vel- vollisuudesta palauttaa varastointiavustus, mi- käli turvavaraston lain- tai sopimuksen vastai- nen käyttö on johtunut turvavarastojan vähäi- seksi katsottavasta huomaamattomuudesta, tai jos palautuksen määrääminen muutoin olisi kohtuutonta.

Turvavarastointiin myönnetyn korkotukilai- nan ja korkohyvityksen takaisinmaksuvelvolli- suudesta on säädetty luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista anne- tussa laissa.

10 §. Pykälässä säädetään turvavarastojan tietojenantovelvollisuudesta ja viranomaisten tarkastusoikeudesta.

11 §. Pykälässä säädetään viranomaisten velvollisuudesta pitää salassa turvavarastojan taloudellisesta asemasta tai liikesuhteista saa- mansa tiedot.

12 §. Lakiehdotuksen mukaan sekä turva- varastojia että kauppa- ja teollisuusministeriö voisivat tietyin edellytyksin purkaa voimassa- olevan turvavarastointisopimuksen.

Turvavarastojia voisi purkaa varastointisopi- muksen kesken sopimuskauden, mikäli siirtyy toiselle toimialalle, tai mikäli turvavarastojia ei enää tuotantomenetelmiensä muuttumisen tai tähän verrattavan syyn vuoksi tarvitse turvava- rastoitua tavaraa.

Koska turvavarastointi perustuu vapaaehtoi- seen sopimukseen, tulisi turvavarastojalla olla mahdollisuus purkaa sopimus, mikäli yrityksen saamaa rahoitustukea sopimuksen voimassa- ollessa vähennettäisiin. Pykälän 2 momentin mukaan, mikäli turvavarastointilainalle myön- netyn korkotuen tai turvavarastojalle myönne- tyn varastointiavustuksen määrää alennettaisiin, olisi turvavarastojalla oikeus purkaa sopimus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun muutos on saatettu varastojan tietoon.

Pykälän 3 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö voisi purkaa sopimuksen kesken sopimuskauden varastoidun tavar- an kotimaisen tuotannon käynnistymisen tai muun siihen verrattavan syyn nojalla. Purkamis- oikeuden edellytyksenä olisi, että kotimaisen tuotannon käynnistyminen olisi sen laatuista ja laajuista, että sillä olisi olennaista merkitystä varastoidun tavar- an huoltovarmuuden kannalta.

Pykälän 4 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö voisi purkaa turvavaras- tointisopimuksen, mikäli varastojia on tahallaan käyttänyt varastoitua tavaraa sopimuksen vas- taisesti. Tällaisessa tapauksessa turvavarastoi- jaan sovellettaisiin 9 §:ään ja luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoi- sta annettuun lakiin sisältyviä säännöksiä varas- tointiavustuksen, korkotukilainan ja korkohyvi- tyksen takaisinmaksuvelvollisuudesta. Sopimus olisi kuitenkin purettava kolmen kuukauden kuluessa rikkomuksen havaitsemisesta.

13 §. Pykälän mukaan tarkemmat säännök- set lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuk- sella.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1983 alusta.

Lakia voitaisiin soveltaa myös vuoden 1982 toiseen lisämenoarvioon liittyvän korkotuki-

järjestelyn nojalla ennen lain voimaantuloa tehtyihin varastointisopimuksiin, mikäli kauppa- ja teollisuusministeriö ja varastoija niin sopivat.

Edellä esitettyyn viitaten annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Turvavarastolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Turvavarastoja voidaan perustaa ja ylläpitää väestön toimeentulon turvaamiseksi ja tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastoimiseksi ulkomaankaupan häiriöiden varalta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Turvavarastolla tarkoitetaan sellaista tavara-varastoa, jota varastoiva yritys (*turvavarastoija*) sopimukseen perustuen ylläpitää liiketoiminnassa tarvittavan varaston lisäksi.

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa turvavarastoitavat raaka-aineet, tarvikkeet ja tuotteet nimikkeittäin.

Kauppa- ja teollisuusministeriö tekee turvavarastoinnista määräaikaisen sopimuksen varaston perustavan turvavarastoijan kanssa. Sopimuksessa turvavarastoija sitoutuu perustamaan sovitun suuruisen ja laatuisen raaka-aine-, tarvike- tai tuotevaraston ja ylläpitämään sitä määrärajan.

4 §

Turvavarastointisopimus on tehtävä vähintään kolmeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Voimassaolevaa sopimusta voidaan kuitenkin jatkaa vähintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

5 §

Turvavarastojen perustamista ja ylläpitämistä varten myönnettävistä korkotukilainoista on voimassa, mitä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetussa laissa (1015/77) on säädetty tai sen nojalla määrätty.

6 §

Turvavaraston perustamista varten otetun lainan vakuutena tulee olla irtaimistokiinnitys turvavarastoon.

Valtio vastaa turvavaraston perustamiseen myönnetyn lainan pääoman, koron ja muiden

lainaehto- ja menoarvion rajoissa voidaan turvavarastoijalle myöntää avustusta poikkeuksellisen suurten varastointikustannusten kattamiseen. Avustuksen suorittaa vuosittain turvavarastoijalle kauppa- ja teollisuusministeriö turvavarastointisopimuksessa määrättävällä tavalla.

7 §

Valtion tulo- ja menoarvion rajoissa voidaan turvavarastoijalle myöntää avustusta poikkeuksellisen suurten varastointikustannusten kattamiseen. Avustuksen suorittaa vuosittain turvavarastoijalle kauppa- ja teollisuusministeriö turvavarastointisopimuksessa määrättävällä tavalla.

8 §

Milloin raaka-aineen, tarvikkeen tai tuotteen riittävä saanti on estynyt ja turvavarastoijan tuotanto keskeytyisi tai olennaisesti vähentyisi ilman turvavarastossa olevien tavaroiden käyttöä, turvavarastoija saa käyttää turvavarastossa olevia tavaroita tuotantoonsa kauppa- ja teollisuusministeriön luvalla. Turvavarastoijan tulee täydentää turvavarasto turvavarastointisopimuksen mukaiseen määrään ministeriön määräämässä ajassa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi poikkeuksellisen hinnannousun, toimituksen viivästyksen tai muun näihin rinnastettavan erityisen syyn nojalla myöntää turvavarastoijalle luvan tilapäisesti, kuitenkin enintään neljän kuukauden ajan käyttää turvavarastoa.

Myöntäessään luvan turvavaraston käyttämiseen kauppa- ja teollisuusministeriön on määrättävä myös turvavaraston käyttämisen muista ehdoista.

9 §

Joka käyttää varastoaan tämän lain tai turvavarastointisopimuksen vastaisesti, on velvollinen maksamaan takaisin valtiolle saamansa varastointiavustuksen. Takaisinmaksettavalle avustukselle on maksettava 16 prosentin vuotuinen korko avustuksen nostamispäivästä lukien.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi jättää 1 momentissa tarkoitetun palautuksen osaksi tai kokonaan määräämättä, jos turvavaraston tä-

män lain tai turvavarastointisopimuksen vastainen käyttö on johtunut turvavarastojen vähäiseksi katsottavasta huomaamattomuudesta, tai jos palautuksen määrääminen muutoin olisi kohtuutonta.

10 §

Turvavarastoija on velvollinen antamaan kauppa- ja teollisuusministeriölle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

Kauppa- ja teollisuusministeriön määräämät henkilöt ovat oikeutettuja suorittamaan tarkastuksia turvavarastojen tiloissa turvavaraston suuruuden selvittämiseksi.

11 §

Jokainen on velvollinen pitämään salassa, mitä hän on virassaan tai julkisessa toimessaan asiakirjoista tai toimitetuissa tarkastuksissa saanut tietää turvavarastojen taloudellisesta asemasta tai liikesuhteista.

12 §

Turvavarastoija voi purkaa turvavarastointisopimuksen kesken sopimuskauden, mikäli siirtyy toiselle toimialalle tai mikäli turvavarastoija tuotantomenetelmissä tapahtuneiden muutosten taikka siihen verrattavien syiden nojalla ei enää tarvitse varastoitua tavaraa tuotannossaan.

Jos turvavarastoijalle myönnetyn korkotuen tai varastointiavustuksen määrää sopimuksen voimassaollessa alennetaan, on turvavarastoijalla oikeus purkaa sopimus kolmen kuukauden kuluessa siitä kun muutos on annettu turvavarastoijalle tiedoksi.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi purkaa turvavarastointisopimuksen kesken sopimuskauden varastoidun tavarat kotimaisen tuotannon käynnistymisen tai muun siihen verrattavan huoltovarmuuteen vaikuttavan syyn nojalla.

Mikäli turvavarastoija on tahallaan käyttänyt varastoitua tavaraa turvavarastointisopimuksen vastaisesti, kauppa- ja teollisuusministeriöllä on oikeus kolmen kuukauden kuluessa rikkomuksen havaitsemisesta purkaa sopimus.

13 §

Tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

14 §

Tämä laki tulee voimaan kuun
päivänä 198 .

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin ennen tämän lain voimaantuloa perustettuihin varastoihin, joita varten on myönnetty korkohyvitystä luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain nojalla, mikäli kauppa- ja teollisuusministeriö ja varastoija niin sopivat.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 1982

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri Esko Rekola